

**ЗАКАРПАТСЬКІ
ПРАВОВІ ЧИТАННЯ**

**TRANSCARPATHIAN
LEGAL READINGS**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НДІ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ТА
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ

*Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції
(29-30 квітня 2020 року, м. Ужгород)*

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY
LAW FACULTY
INSTITUTE FOR COMPARATIVE PUBLIC LAW AND
INTERNATIONAL LAW

TRANSCARPATHIAN LEGAL READINGS

*Materials of the 12-th International Scholarly Conference
(April 29-30, 2020, Uzhhorod)*

Редакційна колегія:

Рогач О.Я. – проректор із науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Лазур Я.В.** – декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Булеца С.Б.** – завідувач кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Бисага Ю.М.** – завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Бєлов Д.М.** – професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Білаш О.В.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Галас В.І.** – завідувач кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Андрушко А.В.** – доцент кафедри кримінального права та процесу УжНУ, к.ю.н., доцент; **Гецько В.В.** – доцент кафедри міжнародного права, к.ю.н.; **Динис Г.Г.** – завідувач кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., професор; **Заборовський В.В.** – професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Карабін Т.О.** – завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н.; **Менджул М.В.** – доцент кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Попович Т.П.** – доцент кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Рошканюк В.М.** – завідувач кафедри господарського права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Савчин М.В.** – директор НДІ порівняльного публічного права та міжнародного права ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Ступник Я.В.** – завідувач кафедри кримінального права та процесу УжНУ, к.ю.н., доцент; **Черевко П.П.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Фрідманський Р.М.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Хохлова І.В.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент.

Рекомендовано до друку

Вченою радою Ужгородського національного університету
(протокол № 3 від 4 червня 2020 року)

*Органітет XII Міжнародної науково-практичної конференції
«Закарпатські правові читання» може не поділяти думку учасників.
Матеріали доповідей подано в авторській редакції.*

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	10
I. СИНЕРГЕТИКА ПРАВА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ	13
Асланов С.А. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	13
Бадида А.Ю. ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: МОЖЛИВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	19
Бігун В.С. ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРАВОСУДДЯ: ШТРИХИ СУЧАСНОГО ДИСКУРСУ	25
Биркович О.І. СУДОУСТРІЙ ТА СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ (1917-1990 РОКИ).....	35
Бліхар В.С. АКСІОСФЕРА СТАНОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ, ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС.....	41
Геревич М.О. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА СПАДЩИНА АВГУСТИНА ВОЛОШИНА: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА.....	47
Гудима Д.А., Литвинюк К.О. ЧИ Є МІСЦЕ ДЛЯ БІОЛОГІЗАТОРСЬКОГО ПІДХОДУ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ? (РОЗМІРКОВУВАННЯ НАД КОНЦЕПЦІЄЮ «ВІЙНИ ВСІХ ПРОТИ ВСІХ» ТОМАСА ГОББСА)	55
Дашковська О.Р. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	64
Дудаш Т.І. ПРАВОВА АРГУМЕНТАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	68
Когут М.Г. СОЦІАЛЬНІ ТЕОРІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	78
Копча В.В., Копча Н.В. ДЕРЖАВА ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ	86
Онищук І.І. ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ.....	91
Переш І.Є. «ЖИВЕ ПРАВО» ЄВГЕНА ЕРЛІХА В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	100

Пеца Д.Д. ДЕРЖАВА ЗА УМОВ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ САМООБМЕЖЕННЯ	105
Подорожна Т.С. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ КРИЗЬ ПРИЗМУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ	110
Попович Т.П. ЗМІНИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ: ОСНОВНІ ФАКТОРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	117
Туряниця В.В., Туряниця В.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ЇХ НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ	125
II. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ ДИЗАЙН НА ЗЛАМІ ЕПОХ: ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ	129
Бадов Е.А. КОНСТИТУЦІЙНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЙ/ЕПІДЕМІЙ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ	129
Бариська Я.О. ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ПРОВЕДЕННЯ АНАЛОГІЇ	139
Боняк В.О. БЕЗСТОРОННІСТЬ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	145
Гірейко О.В. ПРЕАМБУЛА КОНСТИТУЦІЇ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ В КОНТЕКСТІ МАЙБУТНІХ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН	149
Дідик Н.О. ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ З ПЕРСПЕКТИВИ ЧОЛОВІКІВ	153
Ірклієнко А.І. ІНСТИТУТ ДВОПАЛАТНОГО ПАРЛАМЕНТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ	158
Коцкулич В.В., Бисага Ю.М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ	163
Лопатюк Н.М. ДО ПИТАННЯ ЗМІСТУ ТА АКТУАЛЬНОСТІ ГЕНДЕРНО-ПРАВОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ	167
Петришин Н.А. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА 1710 Р. ТА КОНСТИТУЦІЇ США 1787 Р.	171
Савчин М. РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ	180
Худик А.М. КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ТА ЇХ НАЛЕЖНІСТЬ ДО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	187
III. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	193
Гелетей А. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА	193

Грін О.О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУКУ.....	197
Грін О.О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ	201
Ільницький Т.П. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ТА РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД ЄС ТА УКРАЇНИ.....	206
Карабін Т.О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОСКАРЖЕННЯ АКТИВ ПЛАНУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДАХ.....	210
Костан О.В. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ПІДЗЕМНИХ ВОД В УКРАЇНІ	214
Кучерява З.І., ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕЛЕКТРОННИХ ВИБОРІВ ЯК ФАКТОР ЗНИЖЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ВИБОРЧІЙ СИСТЕМІ.....	219
Німенко М.І. ЗМІНИ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ УСТРОЇ ЗАКАРПАТТЯ (ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ) У СКЛАДІ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1919-1920 рр.).....	225
Процик Л.С. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	231
Сігар Д.В. ПРИНЦИП ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	240
Трачук П.А. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ	244
Шелевер Н.В. ДО ПИТАННЯ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	248
IV. РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	253
Будка Р. ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ.....	253
Вашкович В.В., Орлова О.С. ОКРЕМІ АСПЕКТИ УКЛАДАННЯ, ВИКОНАННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	255
Гусь А.В., Фетько Ю.І. СПЕЦІАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ЗОНА ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	259
Логойда В.М. ПРАВОВИЙ СТАТУС КРИПТОВАЛЮТИ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ.....	266
Манзюк В.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЗАРТНИХ ІГОР ТА ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН	276

V. РЕФОРМА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	282
Alexandra Löwy, Marek Ivančo. REFORM OF CIVIL PROCEDURE LAW IN THE SLOVAK REPUBLIC (LET'S NOT BE AFRAID OF THE NEW AND UNKNOWN)	282
Ficová S. CONSUMER PROTECTION IN THE SLOVAK REPUBLIC.....	290
Michal Bučko. TELEPRÁCA, DOMÁCKA PRÁCA A HOME OFFICE.....	299
Булеца С.Б. ДО ПИТАННЯ ЕВТАНАЗІЇ В НІДЕРЛАНДАХ: ПРОБЛЕМИ У ЗАСТОСУВАННІ	305
Буковецька Я.М. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В ЦИВІЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСАХ.....	312
Гавриляк Д.С. ІНСТИТУТ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	319
Григор'єва І.В. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ПОЗИЧКИ	323
Гринько С.Д. БЕЗПІЛОТНІ ПОВІТРЯНІ СУДНА ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАВДАННЯ ШКОДИ: ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ	325
Гартавер Г.Е. ЗМІНА СТАТІ І ШЛЮБ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	331
Данюк Л.В. РОЗПОДІЛ СПІЛЬНОГО МАЙНА ПОДРУЖЖЯ	336
Діковська І.А. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ ЧИ СПАДКОВІ ВІДНОСИНИ? ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	342
Заборовський В.В., Стойка А.В. ДЕЯКІ ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПСИХОТЕРАПІЇ	347
Менджул М.В. «ЦЕРКОВНИЙ ШЛЮБ»: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	355
Музика Т.О. ПРАВОВА ПРИРОДА ОБОВ'ЯЗКУ ПОДРУЖЖЯ ПО ПОВЕРНЕННЮ КОШТІВ ЗА КРЕДИТНИМ ДОГОВОРОМ У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ПРИВАТНОПРАВОВИХ НОРМ	359
Надьон В.В. СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ СВІТУ).....	364
Ніколенко В.І., Піддубна В.Ф. ПРАВОВА ПРИРОДА КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ	368
Ревуцька І.Е. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УГОРЩИНІ ТА ЄС.....	374
Свадебна Н.І. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ	380
Солодуха Є.О. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ФАКТОРИНГУ	384

Станкович О.Ф. ПРАВО НА ДОНОРСТВО В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ:	386
Шатохін Б. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО НАДАННЯ УТРИМАННЯ КОЛИШНЬОМУ ПОДРУЖЖЮ	392
Чепис О.І. СПОСОБИ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЮ ПАТЕНТНИМИ ПРАВАМИ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ.....	395
Явор О.А. ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	402
VI. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (XX – ПОЧ.ХХІ СТ.)	410
Бліхар М.М. РОЛЬ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА В РЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	410
Гецько В.В. ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: ГОРИЗОНТАЛЬНІ ПРАВА ТА ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВ.....	417
Котляр О.І. ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗМІНИ КЛІМАТУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ПРАВ ЛЮДИНИ	422
Сливка С.В. ГІБРИДНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СХОДУ УКРАЇНИ ТА КРИМУ).....	425
VII. ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ	430
Андрушко А.В. БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	430
Нестерова І.А. ЩОДО ДЕЯКИХ ЗАХОДІВ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ.....	444
Ступник Я.В. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ЗЛОЧИННОСТІ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ	452
Черниченко І.В. ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО АРЕШТ МАЙНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ	458

Бориславської, тільки та Конституція, легітимність якої не ставиться під сумнів суспільством, органами державної влади чи посадовими особами, може якісно виконувати функцію правового обмеження державного правління та гарантування прав і свобод людини¹.

Щодо останнього зазначимо, що проголошені в Конституції України правові ідеї, норми і принципи, положення про права та свободи людини і громадянина повинні відповідати міжнародним стандартам. Лише тоді вони матимуть важливе значення для продовження конституційно-правової реформи. Трансформація правової системи в контексті конституціоналізації правового порядку повинна забезпечити той фундамент демократичних змін та побудови європейської демократичної країни, який дозволить розбудувати Україну як незалежну європейську державу, де кожен українець матиме своє гідне місце!

ЗМІНИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ: ОСНОВНІ ФАКТОРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Попович Т.П.,

*доцент кафедри теорії та історії держави
і права ДВНЗ «УжНУ»,
кандидат юридичних наук, доцент*

Проблема ціннісного переосмислення ставлення до світу особливо починає привертати увагу саме у транзитивні епохи. Цінності є невід'ємним складником усього, що супроводжує людину як соціальну істоту. Тому не дивно, що інтерес до аксіологічної проблематики стрімко зростає на зламі ХХ-ХХІ століть. У сучасну епоху переходу глобальної цивілізації до нового якісного стану – інформаційного суспільства, що характеризується насамперед прискоренням темпів розвитку науки, техніки, технологій та перетворенням інформації на найважливіший ресурс, - складається новий тип свідомості та особлива система цінностей, що не була притаманною для суспільств минулого².

¹ Бориславська О.М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків: Право, 2018. С. 331.

² Семиколенов В. Трансформація цінностей у сучасному суспільстві та науковому пізнанні. Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Вип. 663-664. Філософія. С.88.

У розрізі зазначеного варто згадати концепцію постматеріальних цінностей американського соціолога Р. Інглгарта, який є керівником проекту «Всесвітній огляд цінностей» (World Values Survey), що має на меті здійснення соціологічних досліджень зміни цінностей населення близько 97 країн світу¹. Постматеріальними, як зазначають окремі дослідники, є такі цінності, що «формуються в процесі діяльності людини з метою задоволення не матеріальних потреб, а потреб у самореалізації, самовираженні, розкритті свого творчого потенціалу»².

Становлення постматеріалізму Р. Інглгарт називає лише одним із аспектів більш широкого процесу культурних трансформацій, які вплинули на зміну політичних поглядів, релігійних орієнтацій, гендерних ролей тощо в передових індустріальних суспільствах. В основі таких змін лежить фактор загальної турботи – почуття безпеки, яке раніше опиралось на релігію та усталені культурні норми. Утвердження «держави добробуту» в західних суспільствах призвело до уникнення такої турботи. Постматеріалізм стосується тих суспільств, які вже досягли матеріального добробуту, завдяки чому забезпечили собі почуття безпеки, при цьому пріоритет у ціннісних орієнтаціях відводиться самовираженню та якості життя³.

«Постматеріальність» сучасного розуміння цінностей значною мірою спричинена актуальними на сьогодні факторами трансформації цінностей, основними з яких, як нам видається, є:

- 1) розвиток постіндустріального суспільства. Даний тип суспільства, який приходить на зміну індустріальному, починає формуватися з 60-70-х рр. у західних країнах. Теоретиками такого новітнього типу суспільства вважаються Т. Парсонс, З. Бауман, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, А. Турен, Е. Тофлер та інші. Особливість розглядуваного типу суспільства полягає у тому, що найвищої ціннісної ваги починають набувати інтелектуальні та творчі можливості людини, змінюючи матеріальні фактори виробництва. Сфера виробництва стає все більш автоматизованою, отримує значну технологічну перспективу, внаслідок чого в людини з'яв-

---

¹ Давыдов Д.А. Концепция постматериализма Роналда Инглхарта в критической перспективе. Науч. ежегодник Ин-та философии и права Урал. отд-ния Рос. акад. наук, 2018. Т. 18, Вып. 3. С. 88.

² Лига М.Б. Качество жизни и постматериалистические ценности. Ползуновский вестник. 2005. № 3. С. 223-224.

³ Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества. Полис. 1997. № 4. С. 6-32.

ляється більше вільного часу, який вона витрачає на освіту, розвиток творчого потенціалу, відпочинок тощо;¹

- 2) «консюмеризація» суспільства (формування суспільства споживання). Сам термін «суспільство споживання» пов'язується з од-ноименною працею Ж. Бодрійяра 1970 року. Формується новий тип людини – homo consumens – людина споживаюча. При цьому ключова відмінність її від homo sapiens у тому, що споживання виходить за межі «розумного», стаючи необдуманим, надмірним. Індивід суспільства споживання вже не здатний самостійно визначати свої життєві потреби та інтереси, формувати й утверджувати ціннісно-сміслові орієнтації, але орієнтується на «масові» суспільні практики споживання, сприймає й утверджує цінності, що формуються різного роду інституціями, зорієнтованими на масовість;
- 3) сексуальна «революція», яка спричинила зміну ціннісних постулатів щодо сім'ї, виховання дітей, а також спровокувала появу нового напрямку в реалізації людської особистості – гендеру;
- 4) глобалізація, про яку більш детально мова піде нижче, оскільки на сьогодні глобалізація вважається ключовим фактором трансформації цінностей у напрямку перетворення й зміни різних функціонуючих сфер соціальної дійсності.

У найбільш загальному сенсі, зазначають Л.М. Герасіна та М.І. Панов, глобалізацію можна визначити як «процес планетарного поєднання усіх сфер людської діяльності, який охоплює виробництво, технологію, торгівлю, культуру, політичні й державні інтереси»². Одночасно сучасні глобалізаційні процеси спричинюють трансформацію ціннісних уявлень, які протягом багатьох століть сприймалися як належні і відображали самотність певного типу суспільства, включаючи навіть такі, де релігійний фактор історично виступав у якості критерію оцінювання прийнятності відповідних соціальних орієнтирів та пріоритетів. У той же час можемо спостерігати і певні перетворення у системах ціннісних координат у межах окремих релігійних світоглядів.

Зміна цінностей є завжди процес еволюційний, що передбачає їх формування залежно від історичного й культурного становища людини й суспільства певної епохи. Завдяки такій еволюційності найбільш ефективні й придатні для життя у конкретних умовах цінності зберіга-

¹ Ростовская Т.К., Калиев Т.Б. Постиндустриальное общество: ценност-ный аспект. Локус: люди, общество, культуры, смыслы. 2019. № 3. С. 134-148.

² Герасіна Л.М., Панов М.І. Глобалізація як виклик сучасності: політоло-гічний і правовий аспект. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2005. Вип. 9. С. 37.

ють свою роль, а менш «стійкі» відходять. Таким чином, доречно зауважити, що кожен період людської історії у контексті цінностей є періодом «боротьби» традиціоналізму та новацій (модерності). При цьому, як зазначають, негативний вплив глобалізації на ціннісні установки полягає в тому, що цінності набувають суто умовного характеру, легко піддаються змінам. Як наслідок – формується ціннісний релятивізм, за яким усі цінності визнаються рівноцінними, а критерії їх оцінки поступово набувають відносного характеру¹.

Глобалізація, безперечно, спричинює уніфікацію цінностей, які були б єдиними для всього людства. Звідси постає серйозна загроза не просто зникнення традиційних цінностей, але й втрати націями та народами завдяки цьому власної історичної, культурної та духовної ідентичності. З'являються свого роду глобальні цінності, проте, згідно з позицією окремих науковців, їх головним двигуном формування виступає північноатлантична цивілізаційна спільнота, а тому процес глобалізації отримав форму культурно-ціннісної експансії західної цивілізації, що передбачає поширення тих ціннісних ідеалів для всього світу, які притаманні саме західним ринковим економікам².

У контексті зазначеного, зауважимо, що, до прикладу, традиційні для нашого суспільства (протягом довготривалого періоду) уявлення про формування сім'ї чоловіком і жінкою, виховання дітей тощо замінюються оновленими їх зразками (поглядами), в основі яких – можливість особи на власний розсуд обирати певну модель сімейних відносин, що диктує потребу забезпечення реалізації, зокрема, таких прав четвертого покоління як право на одностатеві шлюби, зміни статі, вільної від дитини сім'ї тощо.

Під впливом глобалізаційних процесів видозмінюються і характеристики самих прав людини. Можна виокремити, принаймні, такі їх ознаки: трансформація змісту прав людини під натиском глобальних проблем сучасності; універсалізація прав людини; ускладнення системи міжнародного правового регулювання прав людини; зміна суб'єкта контролю у сфері прав людини та ін. Окрім цього, до ознак відносять і дисонанс між загальноприйнятими стандартами прав людини та модерністськими тенденціями. Основне протиріччя епохи глобалізації

---

¹ Малахова О.М. Трансформація традиційних цінностей в період глобалізації. URL: <https://www.sworld.com.ua/index.php/ru/philosophy-and-philology-413/philosophical-anthropology-413/20039-413-1281> (дата звернення: 05.03.2020).

² Сіденко В.Р. Нові глобальні виклики та їх вплив на формування суспільних цінностей. Український соціум. 2014. № 1. С. 13.

– це протиріччя між рухом (в найзагальнішому значенні слова) і вкоріненістю, що набуло в науковій літературі концептуального оформлення у вигляді протиставлення світу «модерніті» національній ідентичності. В результаті сучасна національна держава видозмінюється під впливом двох протилежних тенденцій, що ведуть, з одного боку, до його «ослаблення», з іншого боку, до його «посилення». Знаменням часу стала комунікація – прискорення фізичного переміщення, а також обміну ідеями, інформацією, цінностями, моделями способу життя¹.

У той же час глобалізаційні процеси змінюють статус людини як суб'єкта правової дійсності. В основі такої зміни лежить уявлення про необхідність активності й цілеспрямованості людини в напрямку самореалізації у різного роду сферах індивідуального та суспільного життя. Особливо значним постає розвиток сфери прав і свобод людини та громадянина, обсяг яких розширюється, а зміст – поглиблюється. Завдяки зростанню активності людини, зокрема у напрямку реалізації своїх прав і свобод, збільшуються межі правового простору. При цьому посилюється роль громадянського суспільства, формуються нові механізми й інститути контролю за здійсненням державного управління щодо його впливу на становище громадян.

До цього додамо, що утвердження індивідуалізму та автономності людської особистості в епоху глобалізаційних змін спричинює той факт, що головна роль і в тенденціях сучасної правової трансформації відводиться сфері прав і свобод людини, а, відповідно, підвищується рівень відповідальності держави за їх гарантування й забезпечення. З цього приводу Л. Удовика відзначає, що на сучасному етапі розвитку права людини в широкому розумінні тлумачаться не лише як можливості, необхідні людині для її існування й розвитку, але й як вимоги особи до свого уряду щодо забезпечення своїх потреб і реалізації можливостей².

Окрім вищенаведеного, необхідно врахувати, що сучасна глобалізаційна епоха визначає орієнтири поведінки з інформацією. Остання переважно поширюється через мережу Інтернет, яка має безмежні простори. Вказане активно впливає на сферу цінностей, котрі значною

¹ Щирба М. Ю. Ознаки трансформації прав людини в умовах глобалізації суспільства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 837. С. 379-381.

² Удовика Л. Права людини в умовах глобалізації. Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Статті учасників Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 3-5 грудня 2010 року). Львів: Галицький друкар, 2010. С. 620.

мірою починають все більше отримувати своє змістовне підґрунтя через ЗМІ, Інтернет-канали тощо. Максимальна долученість сучасної людини до системи «Інтернет» сприяє розширенню віртуального простору, що існує паралельно з об'єктивною дійсністю. При цьому віртуальна реальність все більше домінує. Завдяки такому активному розповсюдженню інформації формується окремий правовий інститут – інформаційне право, що передбачає, серед іншого, захист персональних даних особи.

Відповідно стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства спричинює появу нових прав (цифрових), які не існували до появи Інтернет-мережі та які вчені відносять до переліку четвертого покоління прав людини. Серед них, зокрема: право на доступ до Інтернет-мережі, право на свободу слова в Інтернеті, право на забуття, право на цифрову смерть та інші. До прикладу, право на цифрову смерть закріплене французьким Законом про цифрову республіку від 2016 року. Подібно до заповіту, особа має право на виконання її волі щодо подальшої долі своєї персональної інформації, що опублікована онлайн після смерті надавачами відповідних послуг. У такий спосіб права особи в деякій мірі «продовжаться»¹.

На певні аспекти наявних протиріч у правовій свідомості епохи глобалізації, у тому числі, пов'язані з використанням інформаційного ресурсу, вказує І.О. Ковальов. Мова йде про свого роду «протиборство» цінностей консервативних та динамічних соціальних змін, оскільки саме за допомогою інформаційних процесів цінності правової свідомості починають формуватися вже не в замкненій національній культурі, але в рамках інтерактивного, інтернаціонального діалогу. Останні спричинюють зміну пріоритетів із заборонних норм до дозвільних, поступове зростання ролі суб'єктивного права, договірне нормування соціальних процесів. Договірна творчість суспільства стає основним інструментом для формування нормативів соціальних відносин².

Відтак, ці всі процеси ще більше трансформують ціннісну сферу функціонування суспільства, у тому числі її ціннісно-правову складову. Так, відмова від визнання вічних та незмінних цінностей виступає одним із постулатів поняття «аксіосфери права», під якою розуміють «систему ціннісних складових правової реальності, що виражають

---

¹ Талапина Э.В. Право и цифровизация: новые вызовы и перспективы. Журнал российского права. 2018. № 2. С. 8.

² Ковалев И.А. Противоречия в правовом сознании эпохи глобализации: социально-философский аспект. Фундаментальные исследования. 2014. № 5. С. 657.

ейдетичний та соціально-культурний зміст права»¹. Прихильники даного концепту вважають, що «аксіосфера права належить до числа соціальних аксіосфер, що зумовлює її взаємодію з іншими типами соціальних цінностей. Процес такої взаємодії має назву філіації цінностей та виражається у привнесенні та подальшій інституціоналізації цінностей у праві»².

На думку К. В. Горобця, «необхідність осмислення процесів філіації цінностей в праві диктує потребу у виділенні й в окремому аналізі філіації цінностей права і правових цінностей. Це обумовлено не тільки тим, що вони виражають різні аспекти ціннісного наповнення права, а й тим, що правові цінності є безвідносними до цілей, потреб та інтересів окремих суб'єктів, в той час як цінності права формуються саме в контексті проявів людської життєдіяльності»³.

Наслідком видозміни умов функціонування суспільства є актуалізація тих цінностей, що раніше не мали соціальної масової підтримки. Одночасно такі зміни виступають також індикатором філіації цінностей права. Різні фактори (соціокультурний, політичний, історичний та інші) здійснюють вплив на те, котрі саме цінності підпадають під процес філіації, а котрі, навпаки, втрачають свою значимість⁴.

Згідно з позицією В. Горобця, «філіація правових цінностей є більш складним і глибинним процесом, для якого, перш за все, характерним є те, що вона відображає системні зміни правової системи, її комплексну перебудову, визначає рух правового життя суспільства»⁵. Як слушно зауважує вчений, завдяки цьому «не лише розкриваються ціннісні характеристики глобальної правової реальності та міжцивілізаційних правових комунікацій, але й вдається показати, у якому середовищі можуть існувати конкретні правові цінності, а в якому – ні, де можлива філіація, а де її краще не використовувати»⁶.

У будь-якому разі, за умови тих чи інших проявів ціннісно-правової трансформації може мати місце як тотальна заміна окремих аксіологіч-

---

¹ Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти томах. Том 2: Філософія права / редкол.: С. І. Маскисов (голова) та ін.. Х.: Право, 2017. С. 24-25.

² Там само. С. 27.

³ Горобець К.В. Аксіосфера права: філософський і юридический дискурс: монографія. Одеса: «Фенікс», 2013. С. 156-157.

⁴ Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти томах. Том 2: Філософія права. Х.: Право, 2017. С. 27.

⁵ Горобець К.В. Аксіосфера права та її компоненти: дис. к.ю.н.: 12.00.12. Одеса, 2012. С. 147.

⁶ Там само. С. 151.

но-правових категорій чи видозміна їхньої ролі та значення у ієрархії цінностей, так і оновлення сутнісного наповнення уже усталених цінностей. До прикладу, безперечно, що базовою фундаментальною ціннісною одиницею є людина, її права та свободи. Людина як трансцендентно-трансцендентальна сутність була об'єктом дослідження вчених протягом усієї історії генезису людства. Але розуміння певних ідеалів, людських орієнтирів, пріоритетів набуває нового змісту: від сповідування ідей так званого «давнього гуманізму» до формування ідеології «трансгуманізму», від прав людини першого покоління до набуття значущості проблеми забезпечення четвертого покоління прав людини на сучасному етапі, що свідчить про еволюцію та зміни у змісті прав людини, які, окрім глобалізаційних процесів, спричинили також вимоги сьогодення, обумовлені швидкісним розвитком науки та техніки, їхніми здобутками¹.

Таким чином, можемо зробити висновок, що під впливом окреслених факторів (глобалізація, розвиток інформаційного (постіндустріального) суспільства, «споживацькі» тенденції тощо), спостерігаємо тенденції до формування нових світоглядних і ціннісних пріоритетів. Виходячи з сучасних реалій, а також проектуючи певні перспективи майбутнього соціального розвитку, розуміємо, що безпосереднім наслідком цих процесів стануть суттєві змістовні перетворення та модифікації і в аксіологічно-правовій сфері.

---

¹ Попович Т. П. Категорія «цінності» у правовому вимірі: окремі аспекти. Конституційні цінності: правова природа та практика реалізації: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 17 травня 2019 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. Частина 2. С. 102.